

2023-06-21
Till Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Synpunkter från Svenska Fåravelsförbundet inför en uppdaterad Livsmedelsstrategi

Inledning

Svenska Fåravelsförbundet, nedan benämnt SF, är en intresse- och näringslivsorganisation för Sveriges fårföretagare. Föreningen har 24 länsföreningar och har idag ca 2600 medlemmar. Ett stort antal av landets får finns i företag som drivs av medlemmar i Svenska Fåravelsförbundet.

SF har haft möjlighet att spela in synpunkter också till de båda yttranden som lämnades från LRF under april och maj. Vi hänvisar därför till LRFs inspel för alla generella delar men vill också gärna specificera SFs identifierade särskilda behov för svensk fårnäring.

Nuläge för svensk fårnäring

Svensk fårnäring befinner sig i ett skede med flera år av minskande produktion, sedan 2017 minskar vi antalet tackor och därmed också lammköttproduktionen. Mellan åren 2017 och 2022 har vi minskat produktionen från 5 260 ton till 4 670 ton (ton slaktkroppsekvivalenter). Självförsörjningsgraden ligger strax under 30 % och har legat på ungefär samma låga nivå under en längre tid. Svensk fårnäring resulterar inte bara i lammkött utan också i en rad andra produkter såsom skinn, ull, mjölk och landskapsvård. Den mångfacetterade produktionen inom fårnäringen, resulterar också i vårt bidrag till andra verksamheter såsom turism, hantverk och småskalig livsmedelsförädling. Alla delar utgör en helhet i ett landsbygdsföretagande som är viktigt för en bibehållen livsmedelsproduktion.

Goda förutsättningar för att producera lamm i Sverige

Sverige är ett land med god potential för att producera lammkött, och vi vet att det finns en efterfrågan. Historiskt så har vi tillsammans med Svenskt Kött och handeln kunnat erbjuda höstlammkampanjer då tillgången på svenskt lammkött har varit stor under den delen av året då vi slaktar flest lamm. De senaste åren har handeln valt att inte köra kampanjerna då det även under hösten har varit brist på svenskt lammkött.

Potentialen för ökad svensk lammproduktion är mycket god. Vi har en till stor del småskalig produktion och sett till andra länder är hela vår svenska produktion av lamm mycket småskalig, vilket måste beaktas och tas hänsyn till i kommande livsmedelsstrategi. Vår bedömning är att det finns utrymme både för flera att satsa storskaligt, men också att öka produktionen genom effektivisering och managementförändringar i den småskaliga produktionen. Det finns därmed flera olika vägar att skapa en ökad andel svenskt lamm på tallriken.

2023-06-21
Till Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Svensk lammköttproduktion kännetecknas av god djurhållning med högt ställda djurskydds krav. Lammproduktion bidrar med en värdefull landskapsvård där den biologiska mångfalden är en direkt och positiv effekt av de betande djuren, som sedan förädlar gräs till både kött, mjölk, skinn och ull.

Den kommande uppdaterade livsmedelsstrategin är oerhört avgörande för om vi ska lyckas öka den svenska lammproduktionen och nyttja den potential vi har för att producera inte bara en, utan flera klimatvänliga, nyttiga och efterfrågade produkter. Dessa produkter kan dessutom, till stor del produceras på marker som vi inte hade kunnat använda för direkt konsumtion. Får och lamm är bra betesdjur och vår till stor del småskaliga produktion gör att vi bidrar extra mycket till att vårda den delen av landskapet som utan djurhållning riskerar att växa igen. Under lång tid har det signalerats att den minskande arealen brukad mark är ett orosmoment och särskilt har det tryckts på minskningen av antalet hektar brukade naturbetesmarker. Vi behöver värna det öppna jordbrukslandskapet starkt i kommande livsmedelsstrategi, för att inte riskera ytterligare minskning av biologisk mångfald och öppna landskap. Mark som växer igen riskerar att inte återupptas i produktion. Förslaget om naturrestaurering (NRL) inom EU betyder också att betesdjuren troligen får en större roll framgent. Men då måste förutsättningarna för fårnäringen förbättras.

De betande och gräsätande djuren behöver öka i antal snarast, för att rädda upp situationen och fårnäringen är en mycket viktig del av svensk animalieproduktion med sina många ben att stå på. Vår produktion utgör en bred palett av både livsmedel, hantverk, upplevelser på landsbygden och biologisk mångfald.

Svenska Fåravelsförbundets behov inför en uppdaterad Livsmedelsstrategi

Svensk fårnäring minskar sedan flera år tillbaka, trots en hög efterfrågan på våra produkter, och trots att prisutvecklingen till producent har varit positiv under de senaste åren. Livsmedelsstrategin måste framåt fokusera mera på lönsamheten i primärproduktionsled, om vi ska nå önskad effekt. Den nya livsmedelsstrategin behöver stötta upp på flera av de områden som krävs för att öka vår konkurrenskraft, naturligtvis med bibehållet gott djurskydd som grund.

Delar som svensk fårnäring behöver för att bli mera konkurrenskraftiga och därmed skapa utrymme och förutsättningar för att öka vår produktion, beskrivs kortfattat i följande stycken. Som tidigare nämnts har vi här valt att nämna delar som specifikt har med lammproduktion att göra, medan vi i generella synpunkter hänvisar till tidigare inspel från LRF.

Svensk fårnäring utgör som helhet ett brett landsbygdsföretagande med sina många produkter där varje producent har många ben att stå på. Att se till helheten i en framtida livsmedelsstrategi är helt avgörande för om vi ska kunna fortsätta producera livsmedel i Sverige, då måste det breda landsbygdsföretagandet få bättre förutsättningar, premieras och uppmuntras.

Vi vill särskilt poängtera att de delar LRF beskriver om myndighetsutövning, är viktiga för fortsatt vilja att bedriva lammproduktion i Sverige. Här ser SF behov av att myndigheter framåt behöver konkreta främjandeuppdrag inskrivna i sina regleringsbrev. Detta för att ha utrymme att på ett bra sätt arbeta för goda förutsättningar för svensk animalieproduktion.

Vår bedömning är att detta skulle underlätta kommande samverkan mellan producenter och myndigheter.

Specifika områden där vi ser behov av bättre förutsättningar för svensk fårnäring

- På flera områden behöver vi se avsevärt högre grad av regelförenkling och mindre detaljstyrning, än vad som hittills varit resultat av olika regelförenklingsåtgärder och insatser på området. Detta är något som kommer upp ofta och på många olika områden, många upplever frustration och uppgivenhet när detaljreglering och orimlig tillämpning av olika regelverk blir påtaglig. Exempel på områden där vi skulle vilja se både förenkling och utveckling är:
 - märkning och registrering
 - transportregler för korta transporter av egna djur (används vid egen transport till slakt eller vid handel av livdjur)
 - tillämpningen av flera delar i djurvälståndssättningen
 - förenkling av förflytningsrapporteringen, undvik krav på dubbel dokumentation
 - bättre samsyn mellan Länsstyrelser i kontrollen av olika regelverk
 - utökad ViLA för att bättre möta upp veterinärbristen
 - flexibilitet vid användning av stallbyggnader och flexibla regler för utevistelse
 - möjliggör användningen av virtuella stängsel, givet att det går att kombinera med rovdjursituationen och att prissättningen på tekniken blir rimlig
 - förenkla och underlätta regelverk vid småskalig produktion och livsmedelsförädling
- Bättre förutsättningar för betande djur behövs via ersättningsystemen i vår gemensamma jordbrukspolitik. Vi menar att hela CAP är avgörande och kräver förbättringar och förenklingar för att vi ska kunna bedriva vår produktion på ett lönsamt sätt. Vi har tex stora utmaningar med investeringsstöden för lammproducenter, vi behöver bättre ersättningar för betesdrift och vallodling, vi behöver en bättre tillämpning av djurvälståndssättningen som också nämnts ovan. Dessa områden är behov som ofta lyfts i fårnäringen, dock nämnda utan inbördes prioritering. Det behövs generellt sett flera möjliga vägar att premiera djurhållningen så att lönsamheten på gårdsnivå ökar.
- Virtuella stängsel är sannolikt ett framtida väldigt viktigt hjälpmedel, men ett hjälpmedel som pga rovdjursfrågan riskerar att nå en begränsad användning inom lammproduktionen. Detta skulle dock kunna underlättas på olika sätt, tex genom att de rovdjursavvisande stängslen i framtiden kan få sättas upp på ett sätt som möjliggör virtuella stängsel inom områden som har RAS i ytterområdena. I nuläget varierar tillämpningen mellan olika Länsstyrelser, men vår bedömning är att det krävs ytterligare åtgärder för att få användbarheten så hög som möjligt när det gäller virtuella stängsel för lammproduktionen. Kostnadsfrågan är också avgörande, utrustningen är i dagsläget alltför dyr för att kunna försvaras rent lönsamhetsmässigt i lammproduktionen.
- I likhet med de andra djurslagen, ser fårnäringen behov av ett förändrat regelverk för de avgifter Livsmedelsverket tar ut av slakterierna för slakt- och veterinärbesiktning. I dagsläget är kontrollkostnaderna ur ett leverantörsperspektiv olika beroende på vilket slakteri som slaktar djuren. Detta resulterar i att leverantörer får relativt högre avdrag på avräkningen för sina slaktade djur där avgifterna är höga. Näringen har bl.a. argumenterat för en ökad transparens och förutsägbarhet vad gäller avgifterna för Livsmedelsverkets

2023-06-21

Till Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

kontroller, samt att dessa sänks till den av EU satta miniminivån för att minska kostnaderna för slakteriet och därmed skapa utrymme för bättre betalning till köttproducenten.

- Rovdjuren berör fler och fler djurhållare och frågan ökar i prioritet för att kunna få vår produktionsgren att fungera i samexistens med vargen. Vi behöver högre ersättning för rovdjurskadorna, den situation vi just nu har med att stöden för delar av ersättningarna för ett angrepp samt skötsel av rovdjursavvisande stängsel (RAS) ligger inom ett stödsystem som har ett maxbelopp under en treårsperiod, resulterar i att lantbrukare riskerar att inte få ersättning vid ett angrepp. Det är inte rimligt att lantbrukarna själva ska stå för stora kostnader i samband med ett rovdjursangrepp. Detta räcker dock inte utan det måste också till att rovdjursstammarna minskas radikalt. Full kostnadstäckning för RAS är ett prioriterat behov, men det måste också tas hänsyn till att även dessa kostnader ökar och anpassning därtill måste därför också ske. Rovdjursavvisande stängsel är en av flera olika kostsamma förebyggande åtgärder. Andra åtgärder kan vara att ta in djuren nattetid, att flytta djuren till andra fållor där mindre risk föreligger, etc. Det ska dock nogsamt beaktas att sådana åtgärder är inte bara kostsamma utan också i de allra flesta fall omöjliga p.g.a. djurantalet, avstånd till betet eller bådadera. Åtgärderna är också helt orimliga sett till både den arbetsinsats och det extra foderbehov som krävs i de fall åtgärderna används.

Sammanfattning

Det finns många områden som skulle behöva åtgärdas för att nå en ökad lönsamhet inom svensk lammproduktion. En breddad syn på helheten i landsbygdsföretagandet är viktig inför kommande livsmedelsstrategi, och helt nödvändig för att svenskt landsbygdsföretagande ska öka, fortsätta utvecklas och fortsätta bidra till livsmedelsproduktionen. Den nuvarande situationen med extrem torka på många håll i landet, i kombination med en ökande vargstam och höga kostnader på alla insatsvaror, talar för en stor utmaning. Det innebär att förenklingar och åtgärder som påtagligt förbättrar lönsamheten i svensk lammproduktion, är avgörande om vi inte ska tappa ännu mera i produktion. Vi har valt att lista de högst prioriterade områdena för fårnäringen ovan, dock utan inbördes ordning.

Svenska Fåravelsförbundet jobbar just nu på att hitta former och finansiering för ett långsiktigt projekt med produktionsstimulerande insatser inom lammproduktionen. Detta arbete har vi inlett i nära samverkan med andra organisationer inom branschen, företrädare för slakten och andra berörda parter. Vi tror på stora möjligheter för en ökning av svensk lammproduktion men behöver stöd och bättre förutsättningar för att man som befintlig eller nystartad producent, ska vilja hålla i och hålla ut.

Det skulle utöver ovan listade förslag, vara fördelaktigt om den uppdaterade Livsmedelsstrategin innehöll någon form av möjligheter för finansiering av produktionsstimulerande projekt. Vi har förslag på flera olika insatser som vi tror skulle vara av godo för att flera framåt ska vilja producera mera svenskt lammkött.

Gudrun Haglund-Eriksson
Ordförande Svenska Fåravelsförbundet
Bengtstorp
694 98 Närkesberg